LIETUVOS RESPUBLIKOS
VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
Teisės akto projekto lydraštis
2026-11-23 Nr. G-12347

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 30, 01104 Vilnius, el. pristatymo dėžutės adresas 188604955
mob. tel. +370 600 38 904, el. p. rastine@tm.lt, https://tm.lrv.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188604955

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SMURTINIAIS NUSIKALTIMAIS PADARYTOS ŽALOS KOMPENSAVIMO ĮSTATYMO NR. X-296 1, 7 IR 12 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO PATEIKIMO

Teikiame pakartotinai Lietuvos Respublikos Vyriausybei svarstyti Lietuvos Respublikos smurtiniais nusikaltimais padarytos žalos kompensavimo įstatymo Nr. X-296 1, 7 ir 12 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas).

Projektas patobulintas pagal 2026 m. lapkričio 10 d. Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės išvadoje Nr. NV-3015 pateiktas pastabas ir pasiūlymus. Atliktas Įstatymo projekto antikorupcinis vertinimas.

I. Sprendžiama problema	1) Nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondo (toliau – Fondas) administravimas nuo 2026 m. sausio 1 d. perduotas Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybai (toliau – VGTPT). Ši institucija administruoja žalos kompensavimą ir organizuoja valstybės garantuojamą teisinę pagalbą asmenims, nukentėjusiems nuo smurtinių nusikaltimų, taip užtikrindama kompleksinių paslaugų teikimą vieno langelio principu. Nukentėjusiųjų teisių užtikrinimas apima ne tik žalos kompensavimą, bet ir galimybę gauti teisinę pagalbą, veiksmingai ginti savo teises baudžiamajame ar civiliniame (dėl žalos atlyginimo) procese bei turėti operatyvų ir pajėgų institucinį modelį. Tačiau šiuo metu, pagal galiojantį teisinį reguliavimą, Fondo lėšos negali būti naudojamos šiems tikslams. VGTPT iš įstaigos veiklai skirtų valstybės biudžeto lėšų turi apmokėti su Fondo administravimu susijusias išlaidas (įskaitant bylinėjimosi ir vykdymo procese patiriamas išlaidas). Taip pat Fondo lėšos negali būti naudojamos kitoms VGTPT nukentėjusiems teikiamoms paslaugoms apmokėti. Tuo tarpu kitų valstybės valdomų fondų praktika rodo, kad fondo pajamų paskirtis gali būti įvairialypė ir dažniausiai finansuoja kompleksines priemones ir tikslus, taip pat dengia fondo administravimo sąnaudas. Fondo pajamos nuolat augo nuo pat jo įsteigimo 2009 m. ir jos augs toliau, nes Lietuvos baudžiamosios justicijos sistema ir teismų praktika nukreipta į kuo platesnį būtent baudžiamojo poveikio priemonių, kaip alternatyvos laisvės apribojimui, taikymą. Susiklosčiusi situacija rodo, kad esamas teisinis reguliavimas neužtikrina efektyvaus Fondo lėšų panaudojimo.

	2) Reikalinga pakelti įstatyme numatytų kompensacijų nusikaltimų aukoms dydžių maksimalias ribas, kad jos atitiktų augančius šalies ekonominius rodiklius ir teismų praktikoje priteisiamos žalos dydžius, būtų adekvatūs praradimams ir patiriamiems išgyvenimams. Paskutinį kartą šie dydžiai keisti 2024 m., prieš tai jie nebuvo keičiami nuo įstatymo įsigaliojimo 2009 m. Kartu projektu bent iš dalies sprendžiama ir nepakankamo valstybės garantuojamos teisinės pagalbos sistemos bei VGTPT finansavimo problema.
II. Projekto paskirtis, tikslai ir taikymo sritis	Įstatymo projekto paskirtis - sustiprinti pagalbą smurtinių nusikaltimų aukoms įveiklinant fonde esančias sukauptas lėšas ir padidinti žalos kompensavimo maksimalius dydžius. 1) Įstatymo projekto tikslas - išplėsti Fondo lėšų naudojimo paskirtį, nustatant, kad jos gali būti naudojamos ne tik žalos kompensavimui, bet ir su Fondo administravimu susijusioms išlaidoms padengti, įskaitant bylinėjimosi, vykdymo proceso bei regreso įgyvendinimo išlaidas. Taip pat siūloma sudaryti galimybę Fondo lėšomis finansuoti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą, kai ši pagalba teikiama nukentėjusiems nuo nusikaltimų, bei specialiuosius mokymus valstybės garantuojamos teisinės pagalbos srityje. Tokiu būdu būtų užtikrinamas nuoseklus ir kompleksinis pagalbos nukentėjusiesiems modelis. Siekiant užtikrinti Fondo lėšų pakankamą atsargą kompensacijoms mokėti, Įstatymo projektu nustatomas finansinis ribojimas – nurodytoms naujos rūšies išlaidoms galės būti skiriama ne daugiau kaip 30 procentų Fondo metinių įplaukų (įstatymui įsigaliojus, galės būti panaudota iki 40 proc. sukauptų lėšų). Be to, numatoma, kad Fondo programos vykdytojas privalo planuoti lėšų panaudojimą kalendorinių metų ketvirčiais ir užtikrinti, jog Fondo lėšas panaudojus kitiems nei kompensacijų mokėjimo tikslams būtų išlaikytas pakankamas Fondo lėšų likutis kompensacijoms mokėti. Šis reguliavimas užtikrins subalansuotą lėšų paskirstymą ir Fondo finansinį tvarumą. 2) Įstatymo projekto tikslas - padidinti žalos kompensavimo iš Fondo lėšų maksimalius dydžius nuo smurtinių nusikaltimų nukentėjusiems asmenims. Praktikoje pastebima, kad galiojantis teisinis reguliavimas ne visuomet pakankamai kompensuoja nukentėjusių asmenų, ypač pažeidžiamų visuomenės grupių (nepilnamečių ar asmenų, praradusių darbingumą ar patyrusių sveikatos sužalojimus, praradusių maitintoją), patirtą žalą. Siekiama užtikrinti, kad kompensacijų dydžiai atitiktų realų patirtos žalos mastą, esamas ekonomines sąlygas, teismų praktiką. Paskutinį kartą šie dydžiai keisti 2024 m., prieš tai jie nebuvo keičiami nuo įstatymo įsigaliojimo 2009 m.
III. Projekto privalumai, nauda	Įstatymo pakeitimas sudarys galimybę: efektyviau panaudoti fondo lėšas, stiprinti fondo programos vykdytojo pajėgumus, gerinti valstybės garantuojamos teisinės pagalbos prieinamumą, sustiprinti smurtinių nusikaltimų aukų teisių apsaugą, užtikrinti kompensacijų nusikaltimų aukoms proporcingumą atsiradusiai žalai ir ekonominei situacijai.
IV. Priemonių kaštai	Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės. Numatoma, kad Įstatymo projektu siūlomas reguliavimas leis sutaupyti biudžeto lėšų poreikį, dengiant kai kurias išlaidų rūšis iš Fondo pajamų.

Parengtas Įstatymo projektas prisideda prie Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos IX skyriaus 3 skirsnio tikslų. Įstatymo projektu sudaromos teisinės prielaidos užtikrinti labiau integruotą pagalbos sistemą, leidžiant Fondo lėšomis finansuoti ne tik žalos kompensavimą, bet ir su nukentėjusiųjų atstovavimu susijusias valstybės garantuojamos teisinės pagalbos išlaidas. Taip stiprinamas kompleksinis pagalbos modelis, gerinamas teisinės pagalbos prieinamumas ir kokybė. Be to, kompensacijų didinimas smurtinių nusikaltimų aukoms

prisideda prie veiksmingesnės jų teisių apsaugos, sudaro prielaidas greitesniam patirtos žalos padarinių sušvelninimui ir užtikrina, kad valstybės pagalba būtų reali. Galiausiai prisidedam prie Vyriausybės programos tikslo didinti valstybės garantuojamos teisinės pagalbos prieinamumą.

Įstatymo projektas buvo dukart suderintas be pastabų su Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba, Lietuvos advokatūra. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos išvadoje pažymėta, kad ji iš dalies nepritaria įstatymo projekto tikslams, dėl to teikiama derinimo pažyma.

Įstatymo projektas skelbiamas Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos įstatymo, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Teisinio atstovavimo grupės vadovas Ričard Dzikovič (tel. +370 602 66973, el. p. ricard.dzikovic@tm.lt).

PRIDEDAMA:

1) Įstatymo projektas, 2 lapai;
2) Įstatymo projekto lyginamasis variantas, 2 lapai;
3) Įstatymo projekto aiškinamasis raštas, 4 lapai;
4) Nutarimo Dėl Lietuvos Respublikos smurtiniais nusikaltimais padarytos žalos kompensavimo įstatymo Nr. X-296 1, 7 ir 12 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui projektas, 1 lapas;
5) Derinimo pažyma, 2 lapai;
6) Antikorupcinio vertinimo išvada, 5 lapai.

Teisingumo ministrė Rita Tamašunienė